

Det handler om at få udrenset den natur, vi er

Samtaler med Flemming Mouritsen i perioden 2008 til 2012 ved Herdis Toft og Karin Esmann Knudsen

Du har talt om børnebjergens sociale funktion – hvordan udvikler den sig gennem børnelitteraturens historie?

– Den lille Katekismus er den mest udbredte, kendte og læste børnebog, der overhovedet er produceret i vores kultur. Det er en bog, der også er produceret til almueopdragelse. Den er en form for disciplinering, hvor folk og børn ses som kaosmagter. Den er udtryk for en dæmonisering af barndommen. Det handler om at få udrenset den natur, vi er, for den ses som en farlig størrelse, en unatur. Det er liv eller død for borgerskabet at give børnene kompetencer, kvalifikationer så de kan varetage borgerskabets interesser i fremtiden. Efter en samler kommer der en spredning, og det ses som en trussel, for det handler om at ekspandere. Det er en global ekspansion i den florissante periode, hvor borgerskabet var i kamp med den klassiske privilegerede adelsmagt. Derfor gjaldt det om at rekonstruere sammenhænge omkring børn. Pædagogikken opstår som fag. Denne sammenhæng skal fortællingen *Pådomte sager* læses i.

Drengene skal udsættes for en teknisk dannelsesproces og tilegne sig viden om økonomi, geografi, biologi, maskinalderen, dampmaskinen, teknisk *know how*, alle de polytekniske kvalifikationer. Men også en humanistisk dannelse, med mo-

ral, sprogligt osv. I Danmark får vi i 1814 folkeskoleloven. Det betegner afgørende gennembrud for bestemte processer i vores samfund. I 1814, i 1918 og i 1958 kommer de tre afgørende skolelove, det kører i pendulsving.

Nogle progressive pædagoger bryder kønsbarrieren, fx filantropisterne, der bygger på hvad vi i dag kalder reformpædagogik. At viden sætter sig som personlig karakter og dannelse. Man kører mellem Skylla og Karybdis, mellem disciplin eller tugt, som man kalder det, hvor man risikerer at smadre de egenskaber, der er brug for. Børnene skal bibringes handlingsdygtighed, selvdannelse, og disciplinen skal omformes til selvdisciplin. Den skal overtages af personen selv. Hvis man slår børnene til lirekassemænd, kan de ikke noget. På den anden side kan man ikke bare give slip. Kaosdimensionen lurer, og det er uendeligt destruktivt og farligt bare at slippe drifterne fri.

Vi får efterhånden i det 20. århundrede en refleksiv holdning til børn. Vi udvikler for eksempel en findelt aldersskala, og institutionaliseringen i dag omfatter også de små børn, ja, går helt ned i fostertilstanden, med tests og scanninger, kontrol med alt, hvad der kan være skadeligt. Kontrol og helst selvkontrol er nøglen.

Æbleskud ved højlys dag

Lille-Per er berømt og berygtet på skolen og i hele omegnen. Der går frasagn om hans gale streger. De fortælles med uskrømtet fryd mellem drengene. Det bliver de ikke ringere af.

Sådan en dag. Han syntes, at de var blevet lidt for smarte i kiosken på skolen, hvor de solgte æbler og andet sundt. Han ville sgu ikke give to kroner for et æble, når de kunne fås til fingerpris ovre i en have lidt fra skolen.

Han gik. En flok af de andre fra klassen gik med. De kom ud af skolen, over vejen og derhen. De andre dukkede sig bag hækken. Lille-Per luskede ind i haven hen til træet.

Ligesom han var ved at klatre op, bragede døren til huset op. En mand kom drønende ud og havde fat i ham inden han så meget som var kommet ned af træet.

– Hva ska du i det træ? Rasede manden.

– Ææh, det var et af æblerne. Det var faldet ned, sagde Lille-Per, så jeg ville bare lige sætte det op på plads.

– Du skal fandme ikke være fræk. Hvor bor du?

– I et hus, sagde Lille-Per.

– Hva! Skal du være fræk, brølede manden. – Jeg skal gi dig.

– I lige måde, sagde Lille-Per.

Og så gav han manden et slag over armen. Manden blev så overrasket, at Lille-Per fik sig rykket løs og var piftet af, inden manden fik måbet færdig og kom i fart efter ham. Det eneste, der indhentede Lille-Per og de andre, var mandens råb.

– Så fik man ingen æbler i dag, sagde Lille-Per, da de ad omveje var tilbage på skolen.

– Men måske i morgen